

MUNI
MED

Historie a teorie ošetrovatelství

Natália Beharková, Miroslava Kyasová

Katedra ošetrovatelství a porodní asistence

nbehar@med.muni.cz, mkyasova@med.muni.cz

Požadavky pro ukončení předmětu

- zápočet 1 kredit
- podmínky splnění:
 - * **aktivní podíl na výuce**
 - * průběžné plnění zadaných úkolů/testů
 - * splnění kritérií zápočtového test (75% úspěšnost)

Literatura:

- *Ošetřovatelství*. Edited by Ilona Plevová. 1. vydání. Praha: Grada, 2011. 223 stran. ISBN9788024735580.
- PAVLÍKOVÁ, Slavomíra. *Modely ošetřovatelství v kostce*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 150 s. ISBN8024712113
- E-learning IS MU

Vývojové linie ošetrovateľskej péče a ošetrovateľství

- neprofesionální/laická péče
- charitatívni péče
- organizovaná péče
- profesionální péče

Faktory ovlivňující vývoj

- kulturní tradice
- vliv náboženství (zakládání špitálů)
- vědecké objevy, rozvoj medicíny
- sociální faktory a celkový stav zdraví obyvatel
- politické faktory a války
- ekonomické faktory
- významné osobnosti, jejich nadšení, elán a osobní nasazení

Neprofesionální/laická péče

- historicky nejdelší
- vnitřní potřeba pečovat o sebe, své zdraví a zdraví svých blízkých → souvislost s přežitím jedince, rodiny i sociální skupiny
- ženy – generační předávání vědomostí – ošetřování v domácnosti – přírodní zdroje

Charitativní ošetřovatelství

- vývoj spolu s křesťanstvím
- péče orientovaná na specifickou skupinu lidí – nemocných, chudých, opuštěné děti, jedinci odkázaní na pomoc jiných
- saturace základních potřeb života
- zakládání mnišských řádů, klášterů, útulků, hospitálů a nemocnic

Významné osobnosti ošetřovatelství ve světě

Florence Nightingale (1820-1910)

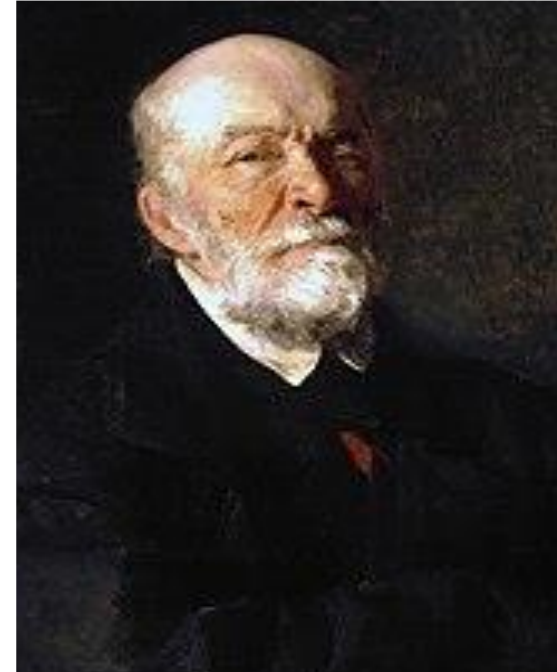
- nejvýznamnější osobnost v historii ošetřovatelství
- studovala ošetřovatelské systémy v Anglii, Německu a Francii
- získala hluboké poznatky a zkušenosti o péči o nemocné
- vyslána na západní frontu s vyškolenými ošetřovatelkami
- zavedla hygienická opatření, pravidelné stravování
- všechny údaje a skutečnosti evidovány
- pokles úmrtnosti v lazaretu ze 42 % na 2,2 %
- sestrou může být jen vzdělaná, inteligentní, samostatná tvořivá bytost

Významné osobnosti ošetrovatelství ve světě

Nikolaj Ivanovič Pirogov (1810 – 1881)

- ruský lékař, chirurg, generál
- profesor univerzity v Petrohradě
- význam ženy při ošetřování raněných
- ošetrovatelskou činností jako krok k řešení ženské otázky
- prvních třicet ruských vyškolených ošetrovatelek
- východní bojiště Sevastopol r. 1854

Významné osobnosti ošetrovatelství ve světě

Henri Dunant (1828 – 1910)

- obchodník a bankéř
- zakladatel Mezinárodního červeného kříže 1864
- organizace zajišťující první pomoc raněným
- odbornou přípravu laických ošetřujících osob

Začátky ošetřovatelství v ČR

- 10. století – vláda knížete Boleslava (935 – 967)
- na území Prahy vznikají první hospice (útulky pro chudé, nemajetné, nemocné osoby – civilní sestry poskytovaly charitativní pomoc v saturaci základních potřeb)
- náboženské řády a kongregace – pomoc trpícím a potřebným
→ zakládání špitálů
- (1. špitál v Týně – tč. Staroměstské náměstí, o 12 osob pečovalo 7 žen)

Týnský dvůr (Ungelt) na konci 19. století

Týn **ohrada**, ohrazené místo
Ungelt **povinné clo**

Začátky ošetřovatelství v ČR 10. století

Svatá Anežka Česká Přemyslovna (1211-1282)

- dcera Přemysla Otakara I a druhé manželky Konstancie Uherské, mladší sestra Václava II
- patronka českého ošetřovatelství
- r. 1233 - *klášter sv. Haštala i špitál*
- 12.11. 1989 svatořečení

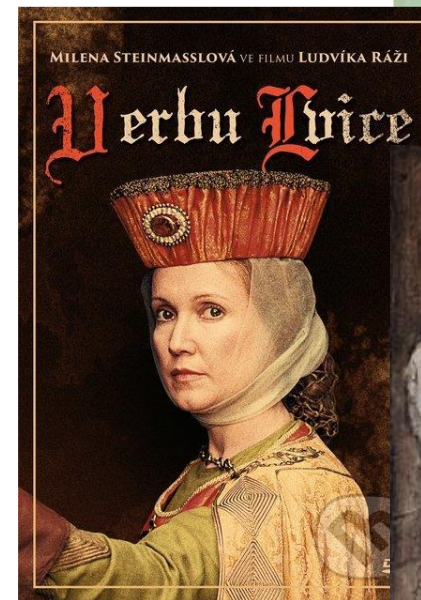
- první žena, která:
- založila mužský řád,
- český ošetřovatelský řád,
- založila špitální bratrstvo – papežem uznáno za samostatný ošetřovatelský řád: Řád křižovníků s červenou hvězdou
- vypracovala účelný systém a konkrétní pravidla pro ošetřování nemocných
- celý život zasvětila péči a pomoci o chudobné a nemocné.

Začátky ošetřovatelství v ČR

Svatá Zdislava z Lemberka (1220 – 1252)

- česká šlechtična a zakladatelka klášterů a špitálů
- v roce 1907 byla prohlášena za blahoslavenou
- roku 1995 papežem Janem Pavlem II. vyhlášena za svatou

Začátky ošetrovatelství v ČR

Eliška Přemyslovna

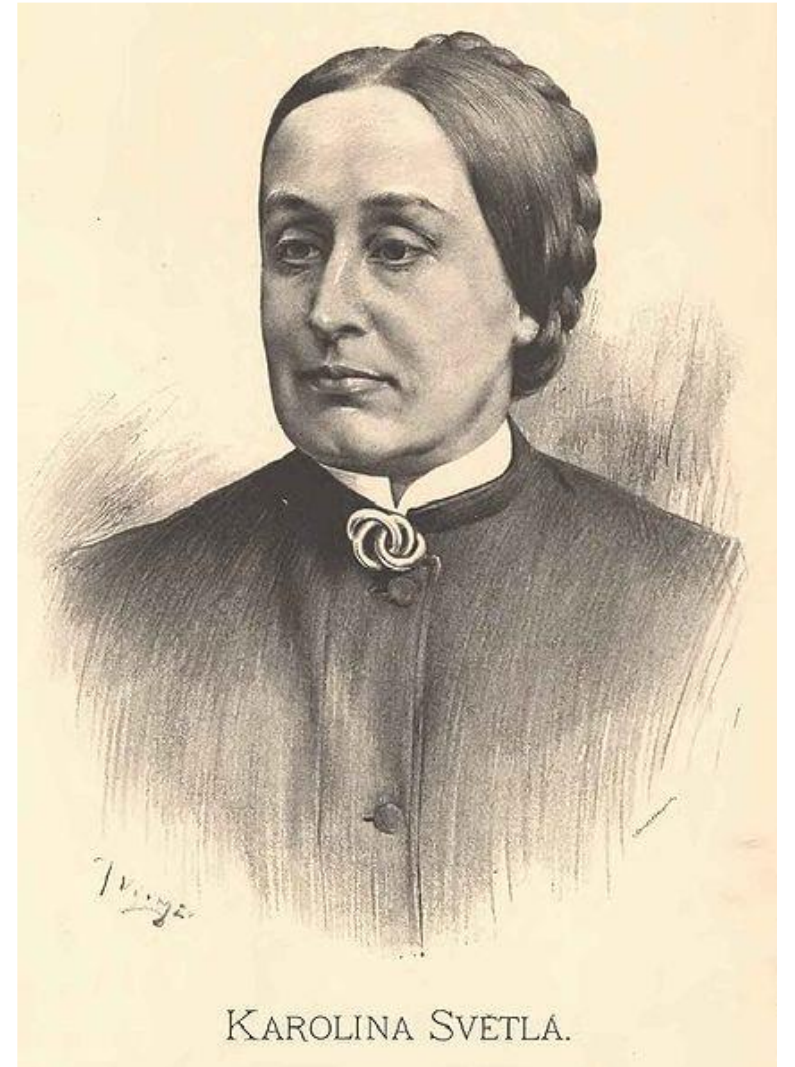
- dcera českého a polského krále Václava II. a Gut Habsburské
- manželka Jana Lucemburského
- r. 1317 - *klášter Hortus regia, tvrz s věží (klášter u sv. Anny)*

Karolína Světlá

24. února 1830 - 7. září 1899

- Johanna Rottová
- česká spisovatelka, věnovala se emancipačnímu hnutí – zlepšení sociálního postavení žen a dívek
- 1871 – založení Ženského výrobního spolku, účel: opatřit práci nemajetným ženám (*nejčastěji vdovy po vojácích rakousko-pruské války*) → zřízení obchodní a průmyslové školy a kurzy pro vychovatelky a ošetřovatelky
- svým smýšlením ovlivnila vznik 1. ošetřovatelské školy

Eliška Krásnohorská

18. listopad 1847 - 26. listopad 1926

- Alžběta Pechová
- básnířka, spisovatelka, překladatelka
- založení 1. dívčího gymnázia Minerva (1890)
- s K. Světlou přispěla ke vzniku 1. ošetřovatelské školy

PhDr. Alice Masaryková

3. květen 1879 Vídeň – 29. listopad 1966, Chicago, USA

- veřejná činitelka, bojovala za zlepšení sociální situace a vzdělávání žen
- založila Československý červený kříž (1919) – 20 let byla jeho předsedkyní, za jejího působení vyvíjela organizace rozsáhlou zdravotnickou, charitativní a sociální činnost.
- angažovala se v ošetrovatelském školství, založila Českou ošetrovatelskou školu, aktivně podporovala vzdělávání ošetrovatelek a financování školy,
- její zásluhou přijely do Prahy v roce 1920 tři americké sestry (pomáhaly vybudovat na vysoké úrovni ošetrovatelskou školu v Praze)
- 1. česká ošetrovatelská škola byla po mnoho let zdrojem dobře vzdělaných diplomovaných sester nejprve pro Všeobecnou nemocnici v Praze, později pro další zdravotnické služby v nemocniční i v komunitní péči na celém území republiky
- s pražskou ošetrovatelskou školou byla spjata po celý život - pravidelně se účastnila sjezdů absolventek, předávání diplomů a dalších významných událostí až do r. 1948, kdy byla nucena odejít do ústraní.

Doc. PhDr. Marta Staňková, CSc.

12. únor 1938 Boskovice - 13. říjen 2003 Praha

- 1953 studovala na SZŠ ve Svitavách, po maturitě a snaze studovat LF se zaměstnala jako zdravotní sestra, po 3 letech byla vyslána na 1 rok studovat Vyšší ošetřovatelskou školu v Praze, po návratu začala na SZŠ učit jako sestra instruktorka (pedagogická dráha) začala již dálkově studovat obor péče o nemocné – psychologie na Karlově univerzitě
- 1968 oddělení péče o nemocné III. Interní klinika Všeobecné fakultní nemocnice 30 let
- po pádu komunistického režimu – pracovala v mezinárodních sesterských organizacích, zasloužila se o informovanost českých sester o moderních trendech v ošetřovatelství
- rozvoj ošetřovatelského vzdělávání, autorka koncepce ošetřovatelství v ČR, zajímala se o historii ošetřovatelství
- rozvoj ošetřovatelství chápala jako „nutný prostředek ke zkvalitnění péče o pacienta, partnerství a týmovost práce všech zdravotnických profesí.“
- za celoživotní práci byla oceněna Sestra roku 2001
- Bohatá publikační činnost 160 odborných článků, 4 ošetřovatelské učebnice, spoluautorka 51 monografií/učebnic a skript

Vzdělávání sester v ČR

- r. 1874 - První česká ošetřovatelská škola - PRAHA (1. v Rakousko – Uhersku, trvání 7 let
- r. 1916 Česká (zemská) škola pro ošetřování nemocných při Všeobecné nemocnici v Praze
- r. 1920 Česká zemská škola pro ošetřování nemocných na 10 let pod správu ČSČK (Miss M. G. Parsons + 2 další americké sestry (zásluha A. Masarykové) začátek koncepce výuky a výchovy ošetřovatelství, (r.1931 přejmenování Česká státní ošetřovatelská škola v Praze)
- r. 1922 ošetřovatelská škola pro dětské sestry Praha – Krčí nemocnice – zřízení oddělení Ochrany matek a dětí, délka studia: 1 rok - ↓ zájem = půlroční
- sociální postavení sester:
 - ↓ příjem, bydlení a strava v nemocnici,
 - v době osobního volna – propustky z nemocnice,
 - pracovní doba 70 –90 hod/týden,

Vývoj zdravotnického školství v letech 1948 –1960

- Zákon č. 95/1948 o jednotné škole
- Zákon č. 103/1951 o jednotné léčebně preventivní péči
- r. 1951 – 3 roky, 11 oborů SZP
- r. 1953 školy do působnosti ministerstva zdravotnictví
- 1956/1957 – abiturientské studium

Vysokoškolské vzdělávání sester

- r. 1960 vznik VŠ studia pro sestry při III. interní klinice
1. LF UK v Praze (dálkové)
- r. 1981 (denní)
- r. 1987 – jednooborové dálkové

- r. 2004 vstup do EU – změny ve vzdělávání a legislativě

VLIV HOPE (Health Opportunities for People Everywhere)

- r. 1990 monitorování situace, výsledky
- zásadní obsahové změny, důraz kladen na společenskovední předměty, rozšíření psychologie, komunikace, psychologie, etiky
- r. 1991 září Modra – vzorový kurz
- r. 1992/1993 – změna v obsahu a ve struktuře vzdělávání jednotlivých oborů SZP
- ŽS – porodní asistentka
- zánik DS + ZS, vznik VS (4leté +2leté PKS)
- RP – ergoterapeut, fyzioterapeut
- zubní technik
- dentální hygienistka
- 1. 10. 1996 Kompetenční zákon převádí zdravotnické školy pod MŠMT
- 9. 4. 1998 Koncepce českého ošetřovatelství (věstník 9/2004)
- 1. 9. 2000 vznik odboru ošetřovatelství na MZ ČR (www.mzcr.cz)
- Evaluační mise EU – duben 2002

Studijní program: Ošetrovatelství

obor: všeobecná sestra, porodní asistentka

➤ 2001/2002

- ❖ Jihočeská univerzita, České Budějovice,
- ❖ Ostravská univerzita, Ostrava

➤ 2002/2003

- ❖ 3. LF UK Praha, LF MU Brno, LF UP Olomouc,
- ❖ Soukromá vysoká škola Dr. Ilony Mauritzové v Plzni
- ❖ Pardubická univerzita, Pardubice
- ❖ VZŠ Duškova, Praha

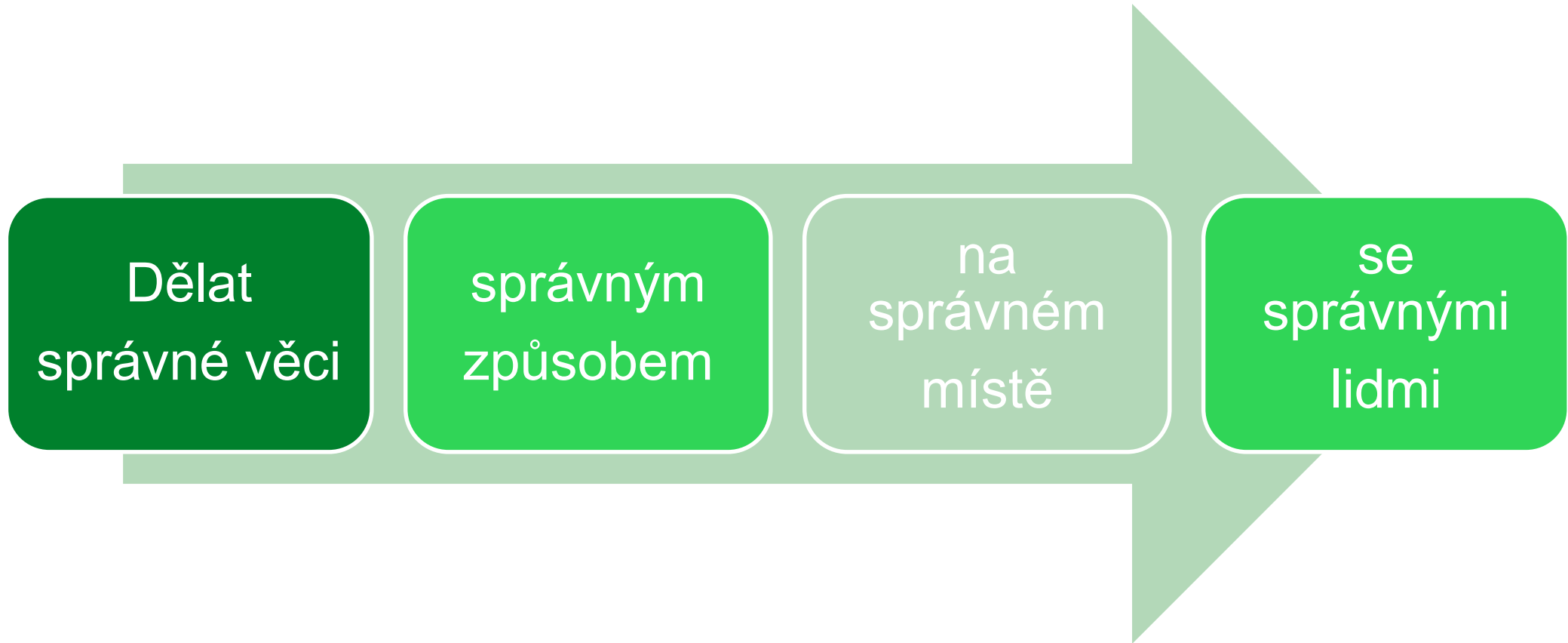
Další vzdělávání sester

- r. 1960 Střediska pro další vzdělávání SZP
- r. 1963 Ústav pro další vzdělávání SZP (ÚDV SZP)
- r. 1986 Institut pro další vzdělávání SZP (IDV SZP)
- r. 1991 Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví (IDVPZ)
- r. 2003 Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů (NCO NZO)

Vstup ČR o EU

- 1. 4. 2004 - **Zákon č. 96/2004 Sb.**, o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (*zákon o nelékařských zdravotnických povoláních*)
- r. 2004 koncepce ošetřovatelství Věstník 9/2004 (zavedení OP)

Ošetřovatelství

Ošetřovatelství

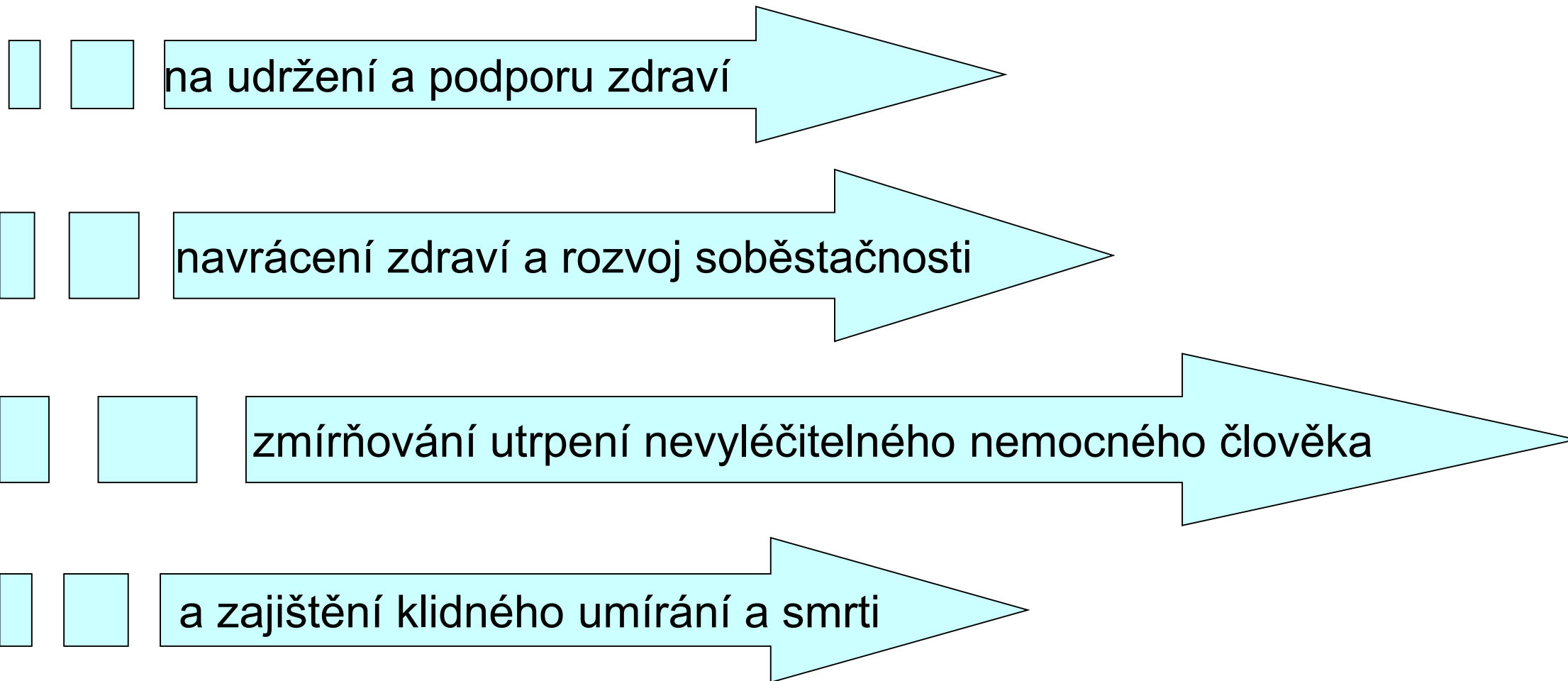
je samostatná vědná disciplína

Ošetřovatelství se podílí na prevenci, diagnostice, terapii a rehabilitaci

Ošetrovatelství je zaměřeno

(z toho plynou cíle ošetrovatelství)

Charakteristické rysy ošetrovatelství:

- poskytování - aktivní ošetrovatelské péče
 - individualizované péče prostřednictvím OP
 - ošetrovatelské péče na základě vědeckých poznatků podložených výzkumem,
- péče ošetrovatelským týmem složeným z různě kvalifikovaných pracovníků (vícestupňový způsob)
- holistický přístup k nemocnému
- preventivní charakter péče

Ošetřovatelství jako vědní obor

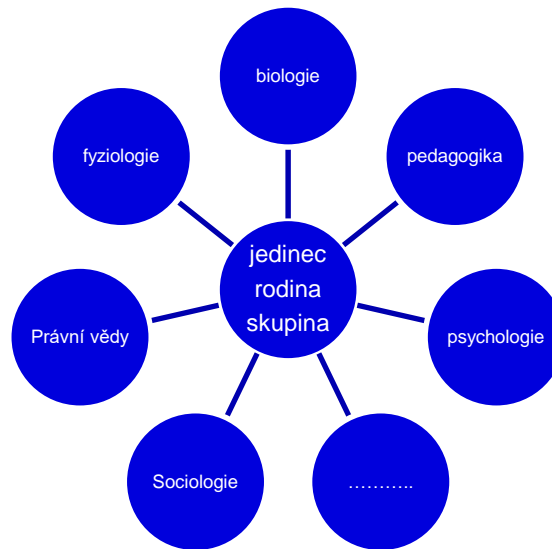
- samostatná vědní disciplína s vlastní teoretickou základnou (integruje poznatky z přírodních, humanitních a společenských vědních oborů)
- rozmanitý záběr – žádný vědní obor, který se zabývá člověkem, jej neposuzuje tak komplexně, z tolika různých hledisek, jako ošetřovatelství
- vychází z filozofických teorií a uznává, že lidé jsou součástí přírodního a společenského prostředí, s nímž jsou v neustálé interakci

Teorie umožňuje:

- třídit informace do logických systémů
- odhalovat mezery ve vědomostech
- poskytovat logický návod na sběr relevantních informací
- stanovit kritéria hodnocení
- koncipovat nový obsah a organizaci vzdělávání
- iniciovat a realizovat výzkum

Ošetřovatelství - integrovaná vědní disciplína

Využívá poznatky z mnoha dalších vědeckých disciplín

Syntetizuje poznatky zabývající se studiem člověka, lidského zdraví, společnosti a prostředí

Obory ošetrovatelství

Základní obory ošetrovatelství

- Všeobecné ošetrovatelství
- Dějiny ošetrovatelství
- Ošetrovatelská faleristika

- Metodologie ošetrovatelství

Aplikované obory v ošetrovatelství

- Ošetrovatelství v interní péči
- Ošetrovatelství v chirurgii
- Ošetrovatelství v gynekologii
- Ošetrovatelství v porodnictví

...

Charakteristika ošetrovatelské péče

Vyhláška č. 391/2017 Sb.

Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, ve znění vyhlášky č. 2/2016 S

- **Základní** ošetrovatelská péče
- **Specializovaná** ošetrovatelská péče
- **Vysoce specializovaná** ošetrovatelská péče
- **Specifická** ošetrovatelská péče

Ošetřovatelství a ošetřovatelská péče

- má systém typicky ošetřovatelských činností, týkajících se jednotlivce, rodin a skupin, který jim pomáhá, aby byli schopni pečovat o své zdraví a pohodu

Přímá péče → za účasti nemocného

- péče o tělesné pohodlí nemocného

hygienická péče, péče o polohu, stravování, vyprazdňování, individuální péče vzhledem k symptomům a diagnóze, zvyšování tělesné aktivity a soběstačnosti

- péče o duševní pohodu

Nepřímá péče → nemocný není přítomen

- informovanost o nemocném, znalost diagnózy, sledování výsledků vyšetření a terapie, aktivní předávání informací ve zdravotnickém týmu, aktivní spolupráce s rodinou nemocného

Vědeckost ošetrovatelské péče

Teoretický vědecký základ z:

- ošetrovatelství,
- lékařských oborů,
- psychologie,
- pedagogiky a sociologie.....

Ošetrování na základě vědeckého poznání

- uvědomělejší přístup k práci
- poznání příčiny jevů
- předvídání následků změn stavu nemocného
- správná rozhodnutí pro způsob práce

Jako každý obor má svoji

1. Filozofii
2. Metaparadigma
3. Paradigma
4. Metodologie
5. Výzkum
6. Systém univerzitního pre- a post-graduálního vzdělávání
7. Národní a mezinárodní profesní organizace

Filozofie ošetrovatelství

zahrnuje představy:

- o lidech → každý člověk je jiný, každý má svou vnitřní hodnotu → je individuum
- o učení → učení je celoživotní proces
- o zdraví a nemoci → zdraví, chápeme jako opak nemoci, kterou můžeme definovat jako dysfunkci kteréhokoliv biologického, psychického, sociálního nebo osobního systému jedince

Tyto názory jsou pak východiskem pro koncepci ošetrovatelství

Filozofie ošetrovatelství vychází z:

- **Humanismu** - hnutí, které je orientováno na člověka, uznává jeho hodnotu, právo na svobodu a štěstí, na rozvoj jeho sil a schopností (humanismus se vyvíjel od starověku, zasahoval do oblasti společenské, literární, vědecké), základní principy humanismu tvoří vlastní podstatu ošetrovatelství
- **Holizmus** - charakterizován je **celostním přístupem** k lidské bytosti
 - biologickou
 - společenskou
 - kognitivní
 - emocionální
 - duchovní
 - behaviorální

Metaparadigma ošetrovatelství

předmět zkoumání tvoří:

- **člověk** – jedinec či komunita
- **zdraví** (popř. nemoc)
- **prostředí**, ve kterém žije
- **ošetrovatelská péče** reprezentovaná sestrou

Paradigma ošetrovatelství

Teorie oboru je tvořena:

- koncepčními modely
- teoriemi

Metodologie ošetrovatelství

- metoda ošetrovatelského procesu

Výzkum v ošetrovatelství

- nezbytný pro rozvoj oboru,
- umožňuje poskytovat ošetrovatelskou péči založenou na důkazech

- sestra může sama zkoumat, může být objektem výzkumu, může se i podílet na klinickém výzkumu (práce s respondenty, odběry materiálu apod.)

System pre- a postgraduálního vzdělávání

- respektuje mezinárodní doporučení,
- umožňuje sestřím pracovat v zemích EU jako plně kvalifikované sestry

Národní a mezinárodní profesní organizace

- Národní – ČAS (Česká asociace sester).....
- Mezinárodní – ICN (Mezinárodní rada sester)

M U N I
M E D

Děkuji za pozornost.